

Lev Detela

Tone Rode: NABLUS

S spremno besedo Miklavža Komelja

(Mohorjeva založba, Celovec, 2023, 86 strani)

Večsmerna pesnitev *Nablus* izpod peresa Toneta Rodeta se naslanja na ključno delo modernega pesništva, na pred dobrimi sto leti objavljeno Eliotovo pesnitev *Pusta dežela* (*The Waste Land*, 1922). Tudi *Nablus* je, podobno kot *Pusta dežela*, razdeljen na pet neenakih delov, ki pa so tematsko in simbolično povezani med seboj.

Tone Rode, ki se je rodil leta 1969 v slovenski skupnosti v Argentini, je s svojima prvima pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu objavljenima pesniškima zbirka *Zenice* in *Mesto pristan* sodil v tretji rod tamkajšnjih slovenskih pesnikov. S tema publikacijama, ki sta jima po avtorjevem prihodu v Slovenijo sledili še zbirki *Biti* in *Prareka*, je nakazal odmik od nekaterih standardnih značilnosti dotedanjega zdomskega literarnega ustvarjanja. Njegova poezija temelji predvsem na osebnih bivanjskih izkušnjah in se ne omeji na travmatične dogodke iz druge svetovne vojne. Tu in tam je tudi izrazito abstraktna in intelektualistična.

Te značilnosti pogojujejo tudi naravnost Rodetove pesnitve *Nablus*. Ta se sicer nanaša na Eliotovo *Pusto deželo*, a ni njena slovenska parafraza, temveč na sodoben način oblikovana samostojna pesnitev, v kateri, kot v nekakšni poetični drami, tri osebe, Bralec, Moški in Ženska, nakazujejo in komentirajo večsmerno dogajanje.

Rode je pri svoji pesnitvi ohranil petdelno strukturo Eliotove *Puste dežele* in tudi vse prvotne naslove petih oddelkov Eliotove mojstrovine: Pokop mrličev, Partija šaha, Pridiga o ognju, Smrt v vodi, Kaj je rekel grom. Kljub temu je sto let za Eliotovim časom, ko se je

svet še bolj izpraznil in oddaljil od duhovnih Izvirov, skušal besedilo oblikovati na nov način.

Že naslov *Nablus* takoj opozori na svetopisemsko utemeljeno eshatološko nadstavbo pesnitve, ki ni lokalno omejena, temveč večsmerno kompleksna in občečloveško univerzalna. Nablus ni le mesto na avtonomnem palestinskem področju, ki je tudi dandanes v središču mednarodnega dogajanja, temveč predvsem biblijski kraj z Jakobovim vodnjakom, ob katerem se Jezus sreča s samarijansko grešnico in jo proti vsem pravilom tedanjega časa zaprosi za požirek vode. Pogovor hitro zadobi popolnoma nove razsežnosti. Jezus se Samarijanki razodene kot studenec žive vode in ji, skesani, odpusti vse grehe.

Živa voda je odločilna metafora pesnitve, ki vodi na težavni poti, prepolni pasti in udarcev, od svetopisemskega Ognja do Izvira k pomirjanju, očiščenju in odrešitvi. Rode že takoj na začetku v oddelku *Pokop mrličev* nakaže, da je pet dni hoda od gorečega grma, v katerem se je Bog prikazal Mojzesu sredi Sinaja, do vodnjaka pri Nablusu z Jezusovo živo vodo, ki očisti in prenovi.

Avtor se približuje današnji heterogeni in kompleksni stvarnosti iz različnih zornih kotov. Pesnitev nima pravega pripovednega toka, vendar posamezni deli obkrožajo osnovno komponento, (bogo)iskateljstvo, ki premaga človeški nemir „na stičišču minljivosti in večnosti“, kot je zapisal pesnik na strani 63 ob zaključku svojega iskanja žive vode iz skrivnostnega Izvira, v katerem je vse, kar je bilo in je in bo.

Pesnitev je prepletena z najrazličnejšimi sestavnimi deli, v katerih sedanji čigumiguji demonstrirajo banalno sekularizacijo človeške skupnosti. Iz sodobnih nedonošenosti se kljub vsemu in vedno bolj lušči vpogled v drugačno možnost bivanja. Zdi se, da ob tem *ženski in moški glas* iščeta pogled v kanaansko nebo:

*daj nam naš kruh
besedo s svojih ust*

*daj odpuščanje
kakor ga tudi mi*

*odvrni past in hudo
in bodi vedno z nami*

amen

(str. 53)

Simbolično dogajanje se skozi ujme časa, ko se meseni sodobnik „s polnim želodcem..., z razdraženim živčevjem in nenasitno slo po užitku“ ob malikovanju „prhljaja planeta, ki terja kri, še kri, oko za oko“, prevesi v prošnjo in kes z željo, da „odmreš zemskemu prahu“:

*Ne živiš samo od kruha,
ampak od besed, ki izhajajo iz ust,
ki dajejo vse in vse v bivanje izrekajo.“*

(str. 29)

Že takoj na začetku je razvidno, kako težko se je iz negativnih zasvojenosti modernega časa prebiti v osmišljajoče duhovno življenje. Na odru se v drugem oddelku z naslovom *Partija šaha* kot na modni reviji banalne sodobnosti razkazuje, kot je zapisano na straneh 15 in

16 „naduta kulturna elita, razvajeni tranzicijski spodjetniki, in vi, krščanski mazohisti, vi, uglajeni liberalci, vi, potuhnjeni fašisti, intelektualizirani marksisti, krvi, oblasti željni stalinisti...“ in tako v dolgem naštevanju še naprej in dalje.

Ženski lik Samarijanke se kot rdeča nit prepleta skozi različne dele pesnitve in dobiva najrazličnejše oblike in razsežnosti, ki vodijo od lika kumanske Sibile do Heglove matere, ruske Sofije in Srbkinje iz Beograda. Vse bi potrebovale vodo, ki teče v življenje, vendar jim ostane resnica prevečkrat zakrita.

V tretjem oddelku z naslovom *Pridiga o ognju* se srečamo s sterilnimi ovirami, ki onemogočajo duhovno razrast, z zasvojenostjo v snov in telesnost, s sebično narcisoidno zagledanostjo v lastni um, z duhom, s katerim si želiš podrediti ljudi.

Četrta del *Smrt v vodi* vsebuje samo kratko pesem o štirinajst dni mrtvem Feničanu in je, kot se zdi, odskočne deska v zadnji peti del z naslovom *Kaj je rekel grom*, v katerem se pesnitev povzpne proti odrešujočemu Izviru in duhovni Odrešitvi „iz bulvarja prežvečenih sanj“ in političnih prisil, ko so firerji, dučejji in maršali, želeč voditi svet v boljšo prihodnost, sejali smrt in sovraštvo med ljudmi.

Pesnitev ima posebno notranjo melodijo. Kratke, rezke, v eno ali dve besedi odsekane izpovedi moškega in ženskega glasu se prepletajo z bolj dolgimi povednimi ugotovitvami tako imenovanega Bralca kot tretje osebe. Priznati pa je treba, da s številnimi namigi, asociacijami in religioznimi rebusi prepletano besedilo zahteva počasno in pozorno branje. Bralec se lahko kaj hitro znajde v zamreženem labirintu misli, spoznanj, razpoloženj, odnosov in čustev, vendar mu je lahko v pomoč nenadna samosvoja beseda sredi stiha, ki deluje kot razpoznavni signal.

Kako naj beremo pričujočo pesnitev? Najbolje na glas, po odlomkih in v miru in tišini.

